

**ВЕНЦЕСЛАВ КОНСТАНТИНОВ
ЕРИХ КЕСТНЕР И МАЛКАТА
СВОБОДА**

chitanka.info

Най-силно чувство за хумор имат тъжните хора. Ерих Кестнер е поет, разказвач и детски писател, в чиято ведра усмивка винаги трепти малко тъга. Животът му на творец преминава през поредица тежки прежеждия — две световни войни, опожаряване на родния му град, публично изгаряне на книгите му, загуба на скъпи на сърцето му приятели. Но негово уютно духовно убежище остава паметта за детството и любовта му към изключителната майка.

Този любим писател на деца и възрастни от всички народи и континенти е роден през последната година на деветнадесети век в Дрезден, красивия град на Елба. Баща му е бил майстор на конски седла, когото индустриализацията на Германия превръща в обикновен работник във фабрика за кюфари. Майката на Ерих, която ще се радва на обичта му до последния си дъх, е работила като прислужница, а по-късно като фризьорка, за да осигури на своя единствен син сносно препитание. С живия си, дружелюбен и отзивчив характер, въпреки своята необразованост, тя остава завинаги негов най-добър приятел и съветник. Тя умее да възпитава сърцето му така, както малцина други майки с висше образование. Двамата — майка и син — преброждат планините на Германия, запознават се с природата и с живота на обикновените хора — нещо, което ще е от голяма полза за бъдещия писател.

С големи усилия родителите на Ерих успяват да го запишат в училище за основни учители. Това е било най-високото стъпало в обществената стълбица, за което е можел да мечтае един дребен занаятчия по онова време. Момчето обаче осъзнава, че никога няма да стане учител. Смуцава го военната, типично немска „подреденост“ на обучението, дресурата на новопостъпилите питомци в пълно и безропотно подчинение — нещо, което той би следвало да прилага над своите бъдещи ученици! Въпреки че е първи по успех, Ерих бива многократно наказван за непокорните си постъпки, които по-късно ще опише в разказа „Детската казарма“. Дните си, прекарани в училище, Ерих чувства като загубени и лишени от съдържание. За всеобщо смайване малко преди края на тригодишното обучение отличникът заявява, че напуска училището. По-късно в обръщението си към начинаещите ученици писателят Ерих Кестнер споделя:

„Мили деца! Вашият съдбоносен час е настъпил. За вас започва живот по часовник и с това всъщност приключва животът. Сега вие сте

плодни семенца, ще трябва да се превърнете в добре подредени плодни дръвчета! Живи и будни сте били до днес, от утре започва консервирането! От дървото на живота към консервната фабрика на цивилизацията — това е пътят, който ви предстои. Не позволявайте да ви унищожат детството! Не смятайте училищната катедра за трон или амвон! Учителят седи по-високо от вас не за да му се кланяте, а за да можете да се виждате един-друг по-добре“.

На осемнайсетгодишна възраст незавършилият ученик е мобилизиран и участва в Първата световна война като артилерист. За спомен от „военната година“ му остава неизлечимо сърдечно страдание, получено при опитите на началниците му да го превърнат от жив човек в безсловесен механизъм. Непоносимото тегло в немската казарма писателят описва по-късно в христоматийния разказ „Дуел край Дрезден“.

Отбил военните си задължения, Ерих постъпва в обикновена гимназия, която завършва с пълно отличие. Заради големия си успех той получава златната стипендия на град Дрезден, която му дава право да продължи образованието си в прочутия Лайпцигски университет. През 1919 година започва в града на музиката и книгоиздаването да изучава германистика, история, философия и френска литература. Подготвя обширен материал за докторска дисертация, но настъпва 1922 година, в която инфлацията приема чудовищни размери. За да осигури препитанието си, Ерих започва работа в книжарница, а също разнася рекламни плакати из града — един на гърба и друг на гърдите. Всяка събота той и приятелите му получават възнаграждение по една чанта с пари, които трябва веднага да похарчат, тъй като в понеделник вече не струват нищо.

В търсене на „странични доходи“, студентът Ерих Кестнер започва да пише фейлетони и кратки истории, които намират много добър прием в лайпцигските вестници. Тогава именно младият писател публикува първите си разкази: „Един човешки живот“, „Стъкленият човек“, „Момченце играе на пумпал“. Скоро читатели и редактори забелязват острото му, хапливо перо, неговия тъжен хумор и светла ирония. В един ежедневник му предлагат постоянно сътрудничество и не след дълго той получава постоянна работа като редактор. Изпод перото му излизат стихотворения, афоризми, театрални рецензии, репортажи, които му създават много приятели, но и много врагове. За

някои стихотворения и разкази, като „Белите лисици на Анита, или добрата сделка“, „Нейното желание“, „Добрата партия“, Ерих Кестнер е обвиняван в цинизъм и безнравственост. Лайпцигските еснафи не понасят неговата прямота и свободомислие.

През този напрегнат период Кестнер успява да завърши и подготви за защита своята докторска теза. Неочаквано и за самия него, дисертацията му се приема с възторг от академичните среди. Един мастит професор дори възкликва: „Хубаво би било, ако поне на пет години някой от университетските професори написва по една подобна работа!“. И така, на двайсет и шест години непокорното момче Ерих се превръща в „доктор на философските науки Ерих Кестнер“. Всички очакват, че след такъв успех той ще се отдаде на научно поприще, където го очаква „бляскава кариера“. Но твърде скоро става ясно, че младият доктор не само не е прекратил отношенията си с музите, но ги е задълбочил до опасна степен. Впечатленията си от студентския живот Кестнер пресъздава в разказите „Дребният господин Щапф“, „Момчето за пример“, „Себастиан без завършек“.

Тъжните обстоятелства в живота на младия учен и начинаещ писател се превръщат обаче в негова щастлива звезда. През 1927 година Кестнер заминава в Берлин и там бързо намира приятели сред артистичните среди, в които се движат известните Арнолд Цвайг, Курт Тухолски, Карл фон Осиецки.

В столицата на Ваймарската република Ерих Кестнер публикува в списания и вестници едни от най-хубавите си разкази: „Пътешествията на Амфортас Клуге“, „Поспаливият Карл“, „Ад в хотела“, „Малко момче на път“, „Минава ли насам господин Стобрава?“.

През 1928 година издава книжка със стихотворения, озаглавена „Сърце върху талията“, в която има и някои твърде смущаващи строфи. По внушение на „авторитетни граждани“ д-р Ерих Кестнер е уволнен от вестника, в който работи, и скоро се озовава на улицата без петак в джоба, само с няколко екземпляра от злочастната си книжка. Но продължава да пише и да публикува. Тогава излизат разказите му „Две майки и едно дете“, „Все още има Дон Жуани“, „Празненство с усложнения“ — някои от тях публикува под псевдоним заради настъпилите затруднения.

Един ден като на шега подхвърлят на останалия без работа литератор да напише „нещо за деца“. Няколко месеца по-късно д-р Кестнер става световноизвестен. Но не с някое дълбокомислено научно съчинение, а с тъничкия си роман „Емил и детективите“. Книгата се разграбва, преди още да е засъхнало мастилото: за една нощ, както се казва, писателят се превръща в знаменитост. За кратко време романът е преведен на двайсет и четири езика, след това е филмиран и трийсетгодишният автор най-после си отдъхва от материалните затруднения. Една след друга следват нови книги — „Антон и Точица“, „Фабриан“ и чудният роман „Хвърчащата класна стая“. Последният излиза малко преди Хитлер да дойде на власт в Германия.

През 1933 година в страната започва гонение на неудобните за нацисткия режим интелектуалци. Писатели, художници, журналисти, музиканти масово емигрират. По това време Кестнер се намира в Швейцария. Всички негови приятели са ужасени от намерението му да се завърне в Германия. Това би означавало неговото духовно и физическо унищожение. Но немирното му сърце го кара да върви напук на здравия разум и да вземе влака за Берлин. Защото не може да остави любимата си майка сама. Освен това писателят иска — по думите му — да присъства като свидетел на моралния упадък на родината си. Скоро по площадите на Германия пламват клади, на които изгарят книгите с „недостатъчно здрав немски дух“. Наред с произведенията на Хайне, Лесинг, Брехт, горят и „изродените“ творби на д-р Кестнер. Сред тълпата, която мълчаливо наблюдава средновековното аутодафе, е и самият писател.

Обявен за „политически неблагонадежден“, Ерих Кестнер е изключен от Съюза на писателите, на два пъти е арестуван и като по чудо се изплъзва от примката на Гестапо. Лично Хитлер забранява издаването на творбите му в Германия, като му позволяват „временно“ да публикува „аполитични“ книги само в чужбина, за да се набавя чужда валута за Райха. Така в Швейцария излизат романите му „Три маже в снега“, „Емил и тримата близнаци“ и „Изчезналата миниатюра“. Скоро след това идва и окончателна забрана за всякакви публикации. Кестнер успява под псевдоним да публикува само разказите си „Йохан Баптист Крюгел“ и „Три успешни измами“, а в Цюрих излиза разказът „Краткото посещение“.

Следват години на големи лишения; писателят дори не може да пише на майка си, която обича повече от всичко, защото конфискуват писмата му. Войната преминава като кошмарен сън. Поради слабото си здраве и неизлечимото сърдечно страдание Ерих Кестнер е освободен от военна служба. През 1944 година домът му в берлинския квартал Шарлотенбург е разрушен от английска бомба. Кестнер остава без подслон, книгите и имуществото му загиват в пламъците. Тези събития писателят предава в разказа си „Мама носи прането“.

След края на войната Ерих Кестнер се преселва в Мюнхен. Там, заедно със завърналите се от емиграция приятели, започва да издава детското списание „Пингвин“ и основава литературното кабаре „Ди Шаубуде“ — за неговата сцена създава множество песни, оформили модерния немски градски шансон. В Мюнхен написва и последния си разказ — „Паула пред къщи“.

Творбите на Ерих Кестнер разкриват собствен, неподражаем поетически стил, който остроумно използва и пародира езика на всекидневието.

Този тон критиката назовава „нова предметност“. А писателят сам определя себе си като моралист, който се бори с еснафския морал, лъжливия патос и милитаризма. Затова си спечелва прозвището „будното око и съвестта на епохата“. Самият Кестнер казва за себе си: „Аз съм като тенекиеното петле, което немирни деца са привързали скришом с въженце. Щом вятърът смени посоката си, всички други ветропоказатели се завъртат, освен мене. Просто не мога! Някои наричат това «закостенялост», а други — характер“.

Ерих Кестнер е майстор на хумора. Но при него хумористът е станал сатирик, а това ще рече — моралист.

Неговата сатира е изместила напълно някогашния милозлив и разтушителен хумор, смазала е прочутата и така обичана от Пенчо Славейков немска „задушечност“. И това е станало, защото — както гласи една песен на Кестнер — „голямата свобода, която толкова чакахме, не настъпи; остана ни малката свобода — с нея можем да дишаме, да се смеем, да съществуваме, да се удивляваме на нощните светлини, но неоновите реклами не могат да ни заменят блясъка на звездите...“.

Венцеслав Константинов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.